

**SZEGEDI FIATALOK
MŰVÉSZETI KOLLÉGIUMA
XV. KIADVÁNY**

RADNÓTI MIKLÓS

ÚJHOLD

VERSEK

**SZEGEDI FIATALOK
MŰVÉSZETI KOLLÉGIUMA
SZEGED, 1935**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5531-36-1 (online)
MEK-13712

TARTALOM

MINT A BIKA
ÉS KEGYETLEN
MONTENEGRÓI ELÉGIA
VIHAR ELŐTT
TÖRT ELÉGIA
EMLÉKEZŐ VERS
FÉRFIVERS
SZÁMADÁS
TÁJ, VÁLTOZÁSSAL
TŰZHIMNUSZ
NYÁRI VASÁRNAP
TÉLI VASÁRNAP
PONTOS VERS AZ ALKONYATRÓL
HŐSÉG
ZÁPOR UTÁN
VÉNASSZONYOK NYARA
PIPACS
ESTE A KERTBEN
OKTÓBER, DÉLUTÁN
SZERELMES VERS AZ ISTENHEGYEN
SZERELMES VERS AZ ERDŐN
KORTÁRS ÚTLEVELÉRE

MINT A BIKA

Úgy éltem életem mostanig, mint fiatal bika,
aki esett tehenek közt unja magát a déli
melegben és erejét hirdetni körberohangat
s játéka mellé nyálából ereszt habos lobogót.
És rázza fejét s fordul, szarván a sűrű,
repedő levegővel és dobbantása nyomán
gyötrött fű s föld fröccsen a rémült legelőn szét.

S úgy élek mostan is, mint a bika, de mint
bika, aki megtorpan a tücskös rét közepén
és fölszagol a levegőbe. Érti, hogy hegyi erdőkön
az őzbak megáll; fülel és elpattan a széllel,
mely farkascorda szagát hozza sziszegve, -
fölszagol s nem menekül, mint menekülnek
az őzek; elgondolja, ha megjön az óra, küzd
és elesik s csontjait széthordja a tájon a horda -
és lassan, szomorun bög a kövér levegőben.

Így küzdök én is és így esem el majd,
s okulásul késő koroknak, csontjaim őrzi a táj.

ÉS KEGYETLEN

Az anyám meghalt, az apám és ikeröcsém is,
asszonyom kicsi huga, néne és annak a férje.

Sokan haltak meg és hirtelenül
s álmainkban, ha sokat vacsorázunk,
halljuk, hogy sírjuk alatt harsogva
nő a köröm még és szisszenve a szőr.

Tisztán élünk különben és könnyű mosollyal;
asszonyom járkál a szobán szoknyája kis neszével
és fényes szemmel rendezi tárgyainkat.

Tudja már, hogy harapósak a gazdagok kutyái
s hogy aki meghal, azt végleg elkaparják.

Oly félelem nélküli így az életünk és egyszerű,
mint a papír, vagy a tej itt az asztalunkon
és kegyetlen is,
mint mellettük a lassútekintetű kés.

MONTENEGRÓI ELÉGIA

Kapetanovics Pero, montenegrói férfit dícsérje a vers ma,
ki itt él a magosban és harcol a kövel és harcol a széllel,
míg el nem temetik; de zászlóként csapdos majd emléke
jövendő férfiak útján s késő koroknak hirdeti tiszta életét.

Mögötte asszonya áll és álldigál apró fia is, öszvére
szagolja a sziklát és néha nagyot fuj. Így áll itt a család
és körben állnak a sziklák, sűrű szakáll rajtuk az esteli
árny; kenyér a gondjuk, vajra sose telt s a szomszéd
falu számukra a messzi világ.

Így élnek ők itt s földjüket fallal védik a széltől, gyökerenként
óva nehéz hozadékát, mely mint a férfi sírása, oly akadós.
És kevés! minden falatja hétszer fordul a szájban és
nyelés előtt óvatosan dagadoz.

Élnek, ahogy élek más tájakon én és élnek a többiek is,
nem könnyít sorsunkon az esti beszéd; sziklák között
ritka a jókedv és sok a tennivaló: lopós férfi élhet csak
pihenősen!

*

Égen a sas kerengve űzi üzletét s a mélyben az Ádria
öblén esti helyet keresve forognak a bárkák; - emez se,
az se könnyü kenyér.

Nikiták árnyai jönnek át a sötét levegőn és könnyü
cipókon lovagolnak; ó más se könnyü! még csak
a megholtak szemehéjja, mely fönnakad és elsárgul
idővel a kékje!

Így jó, a sorsunk így lesz nehezebb. És nehezebb már is,
mint a só, vagy a bánat.

VIHAR ELŐTT

Az ormon üldögélsz s térdeden néked ért
ifjú asszony alszik, mögötted szakállas
haditettek, vigyázz! kár lenne éltedért

s kár világodért, mit enmagad kapartál
tíz kemény körömmel életed köré, míg
körötted körbe-körbe lengett a halál

és íme újra leng! s lepotyognak a kert
fészkei rémülten a fák tetejéről
s minden összetörik! figyeld az eget, mert

villámlás rengeti már s cibálja a szép
kisdedek ágát s mint ők oly vékonyan és
sírva sírdogál most az alvó férfinép;

hogyan álmára fú a szél, forog; dörmög és
fölrriad! s bámul rád, ki ébren üldögélsz
míg szálldos körötted körbe röpke dörgés,

mert takaros csata készül itt, a cifra
szél beszél felőle fennen és a felleg;
jó lesz szerelmed teríteni asszonyodra.

TÖRT ELÉGIA

SÍK SÁNDORNAK

1.

Életem írtam kis bottal a porba
ott estefelé, hol két út összefutott.
Szörnyü ábra volt; füstölt, mint záptojás
szegények ritkás asztalán
és halálig mutatta magam:

államat fölkött kendő takarta
kiserkedt szörözetem végül
és oszlottam ott a selyem levegőben.

S az úton túli lejtőn gyenge bokorra
szállt a madár; csapdosva tartotta
a buktató ágon a súlyát
és elsíratott vékony fütyöléssel.

2.

Most estébe fordult e sánta vasárnap
és itthon ülök. Békés és harcos könyveim fölött
a polcokon s fiókjaim lukán
lidércként imbolyg a házkutatás riadalma
s apró fényekkel tétovázik:
villanjon-é, vagy várjon-e még?

Hát villanjon! riadalom legyen itt
körülöttem! életem emlékei közt
két férfi lóg két durva bitón
és apró hajakkal sodrott kötél
foszlik a súlyuk alatt.

S mint hegyi fák ágaiból
hajnalra kicsúszik az új ág,
úgy belőlem is vadgalambhangu
versekben csúszik ki érettük a sírás.

3.

És mindennap újszülött borzalommal élek
s oly nyugtalanul. Szeretőm karolásához is
gond íze járul s egyre vadabb bennem
a szomorúság.

De néha azért ő, ha azt hiszi
nem veszem észre, titkon hisz egy istent
és ahhoz imádkozik értem.

EMLÉKEZŐ VERS

Ősz férfi fogta a kezemet ma s mondta, hogy
téged is ösmert és közben, ahogy nézett, - esteledett.
Tizenkét éve a temetőben fekszel apám
s hogy emlékeztünk, mondta, már ő is arrafelé tart
a fél tüdejével.

Ha élnél, néked is már a halál zászlaja, ősz haj
lengene a fejed ormán
és a világ is reszketne körülötted!
de szőkén kerültél a lepedőbe te akkor
s férfifiad rád úgy emlékezik immár,
mint társára a harcos, ki
egyedül tért vissza a hosszú csatából falujába
s kettőjük tetteit meséli pipaszónál.

Nagy csata volt bizony az!
hogy haldokoltál, a kisgyerek én,
nagy diófaággal hajtottam rólad a halált s a
legyeket! s meghaltál mégis és én
egyedül tértem vissza, hírül hozni elested.

S bár mostani férfifiadnak már
asszony a gondja, sok gondja mögött
s göndör könnyekkel nem koszorúzza helyed;
tudja, hogy egyszer elveszti ő is a harcot és elesik
majd! ezért hát férfiként idéz, ha ritkán
rólad esik szó és összeszorítja utána a száját.

FÉRFIVERS

1.

Férfifene ez a magos egyedülség;
asszony se, kutya se értheti ezt.
Jár benned, mint nehéz, őszi gyümölcsben
járkál a nap melege,
s szinte hallani benned áradását,
tolakodó víz neszez így a száraz partokon
és a hófodru szél járása is hasonló.

2.

Süvölts csak bátran, hisz férfi vagy
s boldog dolgaid között orvul szurokkal önt nyakon
a csókoddal ojtott asszony is,
s e hajlongó tréfája mögött
még kést is dugdos előled.
Tudd, egyedül vagy, mint az első farkas volt
az éjszaki rideg erdőn, mikor félfarra dőlt
és fűrészelő nyögéssel tépte
a húsbapólyált bordát oldalából,
hogy nőtényt teremtsen magának,
kivel együtt futhat a fák közt
s ki elpotyogtatja majd fajtáját maradéknak!
és szedte, marta egyre kijebe a bordát
szörnyű türelemmel s nem segített néki senkisé.
És mégis mindennap ujrakezdte!
Te is naponta kezded és egyedül vagy,
csak szavaid szálas indái karolnak.
És nőttön nő süvöltő kedved körül
a borostás magány.

SZÁMADÁS

IGNOTUSNAK

Bőven lesz szilva nékik az idén, -
pötytyenti asszonyom s meleg gyerekszáján
fürge gonddal az idegen fára fölnez;
nékik bőven lesz szilva az idén, - igen,
s bőven nekünk is, évenkénti termés:
jaj, baj és ügyész! most igaz, csak
egy hasas kutyánk van s így lesznek kutyakölykek,
de egyre kölykező harci kedvünket ápolgathatod,
ha kerítésünket átléped és megkóstolod
igaz szándékkal fényes és puszta kenyerünket;
nehéz és ékes az, mint egy áldomás!

TÁJ, VÁLTOZÁSSAL

Zápor marsolt át a gyöngye erdőn,
tükrösre lépte a fák levelét,
négyet villantott még és égi,
enyhe csúcsokon gurult tovább a dörgés.

Csöppekkel motozott még a táj ott,
szuszogva ivott a papfejű domb;
búvásából röpi föl madár
és fújatta az édes széllel a tollát.

*

De fák mellén ráncolt lassan a bú,
gólyás vidék vizét ráncolja így
kotyogva zöldes békabánát
és savanyodott szélben a madár lehull.

Kutyák lábnyoma gyászos paszomány
a vékonyka sáron köröskörül
és lánc, mely csöngve köti össze
fa, madár és szél szipogó ijedelmét;

*

két csendőr, kiket árnyékuk kísért,
jött a szántáson tollasan által.

TÚZHIMNUSZ

(Változat egy áfrikai néger versre)

Járkász és lábad nyoma perzsel
S ha újra elindulsz: lábad nyoma áld!
Fölégnek a friss fák és hamu csak maradékuk,
S ha újra elindulsz: virúlva nőnek a fák!
Járkász és győzől, náladnál nincs erősebb;
mélység és magosság mezején legelésző
nagy fénycsöcsü állat,
pattogószavu tűz te!

Mélység tüze és magosság tüze te,
holdban ragyogó fény és napban ragyogó!
Csillag, te szikra éjszaka; hullócsillag, ki fényt hasít!
Égzengés szelleme, viharnek csillanó szeme,
nap tüze te, akiből surran a fény!
Mélység és magosság mezején legelésző
nagy fénycsöcsü állat,
pattogószavu tűz te,
néked áldozok én!

NYÁRI VASÁRNAP

(NAPHIMNUSZ)

Tüzes koszorú te!
szőke hajak gyujtogatója,
fényes esőket ivó
égi virág!

Fényesség bokra te!
folyóknak déli sziszegése,
kisdéd állatokat nevelő
sugaras anyámlő!

Buzát nevelő te!
futosó gyerekek piritója,
fiatal testekkel tegeződő
ravasz szerető!

Égnek arany szöge te!
ébredező, táj vidítója,
pörkölve símogató
tűzkezű szentség!

Érted térdepel és
jámboran vallja a titkát
hajbókolva
a büszke vidék!

(MODERN IDILL)

Ó, fiuk és lányok vad serege
járkálgat itt és boldogan izzad
s hűsölni időnként a vízre lejár!

Ragyogó vállakon apró napokat
hoznak ki magukkal
és guruló, arany gyöngyszemeket,
hogy nyomuk maradjon a fű közt,
ahol letakarva, búcsúimákat
mormol az enni - s pusmog az innivaló!

Ó, fiuk és lányok ragyogó vállán
csuszkál rikoltva az ünnepi nyár
s futtuktól táncosan fordul a hő levegő
és horzsol ahogy dől.

S pattog a fény a parti csónakok
fenekén és köztük barna hajónk:
Mütyürke is ott ül!

Ül és nézi magát a víz síkos tükörében,
hol vakkan ijedten a fény és
borzolja ér ide hozzánk
s elnyugvó szuszogással
pihenni a fűre lefekszik.

Ó, csipkés inggé lett a távoli telken
a deszkapalánk és benne aludni
készül az este futó fiatal szél
s csak a hőség duruzsol
itt az arany levegőben.

(ESTI BÚCSÚZKODÓ)

Fölébredt a fiatal szél s fütyönt
s markolászva végigfut a parton,
hírét hozza, hogy keleten már
feketülő vízben mosakodnak fák;
hosszú lábakkal a hold jön fölfele lassan,
csomót köt a tájra, s - este van.

TÉLI VASÁRNAP

Arany késként villan a napnak fénye a fák közt
és füstölve siklik az úton a friss nyomokon
s távol nagyokat hasogat a kemény levegőből,
síkos arany domb őrzi ott örömét!

Ó, most síkos a lomha gond is, fütttyentve kicsúszik
melegéből és csönd s a havon vékony repedés
jelzi tünése nyomát, míg nyugodt dobogással
takarítgat utána a szív.

Nézd! asszonyod arany kontya s két síje
külön megcsillan a lejtőn s eltűnik lobogón;
lenn hó pora bujtatja s egy enyhe kanyar.

Ó, fend hóhoz a léced! csisszen az s kinyitja előtted
az erdőt és mögötted újra kezefog a szél
s az utat szegő fák sora tanakodva nézi tünésed!

(ESTE)

Jó fáradtság pirul és szerelem az asszonyok arcán
s a ház falánál odakinn, csöpögőn sorakoznak
a ködben a lécek. Ezüst esti világ ez! fölötte
az égen sötét koszorúba gyülik a holnapi hó.

PONTOS VERS AZ ALKONYATRÓL

Kilenc perccel nyolc óra múlt,
kigyúlt a víz alatt a tűz
és sűrűbb lett a parti fűz,
hogyan az árnyék közészorult.

Az este jó s a Tisza csak
locsog a nagy tutajjal itt,
mert úszni véle rest s akit
figyelget: a bujdosó nap.

búvik magas füvek között,
pihen a lejtős földeken,
majd szerteszáll és hirtelen
sötétebb lesz az út fölött.

Híven tüntet két pipacs, nem
bánja, hogy őket látni még,
de büntet is rögtön az ég:
szuronyos szellővel üzen;

s mosolyg a szálldosó sötét,
hogyan nem törik, csak hajlik a
virág s könnyedén aligha
hagyhatja el piros hitét.

(Így öregszik az alkonyat,
estének is mondhatni már,
feketén pillant a Tiszán
s beleheli a partokat.)

HŐSÉG

Tapsolva szétfutott a zápor s itt köröskörül
üresen világít a környék és szuszog,
de dong és csomókban hull már a napfény
s aranymedveként nyalja a tüzes pocsolyákat.

Kövér fényesség hintál az ázott deszkáknak
jószagán és forttyog a világ a hirtelen
melegben; tükröző fák közt száll könnyű szellő
s a záporosó már a teli gyökérben él.

És bomlik a hőség s imbolyog! hajlott
füvek közt dudoló fény kísérgeti utját;
talpát feni és csúszkálva elindul,
pára marad itt csak és szövött nyugalom.

Héthatáron túl csillámlik háta fénye már,
elfagyott kőszál aranylik tőle ott s a kemény
éjszaki sark is, - ha eléri, megszökül tőle
a kényes szivárvány alatt, amott a messzeségben.

ZÁPOR UTÁN

Két arcán két pipacccsal
pirúlt, hogy jődögélve jöttünk, - a rét;
s mint asszony, ki messzi emberét várja:
teli fény ült az enyhe dombon.

Majd ég dörrent, felhő repedt,
hosszúhaju zápor esett
és csattogva szerteszállt;

tócsába vert lepke hevert
s kapálgatva vizet kevert
a fulladó sok bogár.

Most szárító szél sűrög
a zápornak ragyogó maradékán
és az ég arany hasadékán a nap
kibúvik s végigfut a lombon

és végigfut a fán
s a bokron is végig,
gyorsan felejt a táj
és gyorsan az ég is.

Nyár szusszan újra a levegőre
s a gyöngé fűre sziszegő fény száll.
Csönd van s előre hajlik a fűszál
és fodros hó száll szerte odafönt.

Száll a hó s a fáján
fénytől hajladoz ág;
ránktekint ravaszdi
mosollyal a száján
s csucsorít a világ.

VÉNASSZONYOK NYARA

(ESTI MOSOLYGÁS)

Farkával csöndesen mozog
tóban a hal s aludni kész,
orrát iszapba dugja, és
napjának multán mosolyog;

totyog vidámka sorban ott
tizenhárom kicsi kacsa,
s arany farán viszi haza
billegve a mai napot.

Sötétül lassan a piros
s ami soká maradt fehér,
az is már látod, feketéll,
mint e verstől a papiros.

(ALTATÓ)

Göndöríti fodrászó szél
felhőink így estefeje
s a kacsanyom vízzel tele,
csipke a tócsa szélénél.

Minden göndör lesz és arany,
lomb s a lomb közt a zöld dió,
szundi madárka tolla; s jó
hogy nemsokára este van.

Az asszonyod már szendereg,
sötétség út körül tanyát
s a fán telihold ugrik át,
mint egy riadt, pufók gyerek.

PIPACS

Az asszonyom pipacsot lát
és füttyent nekem az úton át
s hogy visszafüttyentek, lehajol.

Két ujja végigcsúszik a szár
szőréns a fű közt megáll. És már
kezében lángol a lenge virág.

Ujra füttyentek; füttyömbe boldog
madár füttye vág s ő mosolyog:
Pipacspirossal zendüljön a világ!

ESTE A KERTBEN

Égen az újhold oly vékonyka most,
mint apró seb, melyet a fecske ejt,
villanva víz színén és utána
rögtön elfelejt.

Már éjszakára ágyazott a kert,
az álmos sok bogár virágba bútt
s a hetyke tulipán álldigálva
ágyán, elaludt.

Könnyen lépek hát s arra gondolok,
hogy asszonyomnak nyakán a konty tán
olyan, mint szusszanó arany pont egy
boldog vers után.

S mondom a verset; törekedik már
s úgy hangosodik szájamon, mint hű
lehellet csók után és mint avar
között az új fű.

S verssel térek a házba, ahonnan
az asszony fut elém és hordja hó
nyakán a kontyot, mely ha kibomlik,
arany lobogó.

OKTÓBER, DÉLUTÁN

Mellettem alszik a tölgy alatt Fanni,
s mióta alszik, annyi makk hullt a fáról,
hogy minden jámbor lombbal veszekszem érte, -
mikor átkarolt kérte, őrizzem pihenését.

De nap kacsintgat át fodrán a lombnak,
vad darazsak dudolnak körül haraggal.
És a lomb makkal felel és feleselget,
hulló makk makkot kerget, nem tud a fán maradni.

Fanni fölébred és álmos szeme kék,
keze oly szép, mint szentkép keze és gonddal
békít a lombbal, végigsímit a számon
s ujját ott tartja három harapós fogamon még,

hogy ne beszéljek. Így készül az új csend
és a csendből odafent sziszegve eső
hatnapos esső, mely elmossa a makkot
s mint fekete szallagot, úgy köti ránk a novembert.

SZERELMES VERS AZ ISTENHEGYEN

Itt hordta az anyja, mielőtt született,
köszönd meg a tájnak,
hogy óvta őt és körül a vastag árnyak
húsét is köszönd, s hajló lombját a fáknek;

mind néked tartogatták! napod egére
napnak és harcodhoz
lobogónak, mely szökkenve véd a gonosz
vermekről s nehéz munkádnak diadalt hoz.

Napod és lobogód! s itt is mindenben úgy
érzed lélekzetét,
mint mikor melletted alszik s füledbe két
kicsi hanggal szuszogja szíves életét.

Szerelme egyre egyszerűbb és szemében
már nincsen félelem
figyeli munkád, mosolyog és hangja sem
hallik, úgy örül, ha napodon vers terem.

Szűk holmidat vidáman összetartja és
széttúr a gondodon
s mint nap, zápor vizét az ázott lombokon,
ráncaid úgy tünteti el homlokodon.

Karolva óv s karolva óvod, míg körül
leskel rád a világ
s végül hosszú késeivel megöl; virág
nem hull majd és furakodva féreg se rág,
ha meghalsz s tested égetni lebocsátják.
De mint esti harang
hangjára toronyból a sok fehér galamb,
a hangja száll utánad s csapdos majd ott alant.

SZERELMES VERS AZ ERDŐN

Olyan ez az erdő, mint szíves kedvesed,
ki kétfelé nyílik fektében előtted
és mégis körülzár s őrzi életedet
kemény karikában; úgy őrzi, hogyha nősz,
csak fölfele nőhetsz, mint fölfele nő itt
ez az erdő s köszönt napos kalappal!

S olyan kedvesed is, mint itt ez az erdő,
hol árnyékkal foltos csöndben fagy a gyanta,
de mégis dalolós ragyogás vonul át,
ha fölébred a szél s megfujja a lombot;
a szerelem téged is így ragyog által
s vigyázó keze óv sűrű bajoktól!

KORTÁRS ÚTLEVELÉRE

A SZEGEDI FIATALOK MŰVÉSZETI
KOLLÉGIUMÁNAK,
A NÖVELŐ KÖZÖSSÉGNEK,
A BARÁTAIMNAK

Surranva kell most élned itt, sötét
vadmacskaként, ki néma hittal ugrik
és karmol is szörnyen, tíz feszes körömmel;
ki hogyha alszik, félig alszik és
szembehasal a vésszel akkor is
s villanva eltűnik, ha fáj a küzdelem.

Vagy sárként kell majd tapadnod orvul,
lábat, ha rádlép, nyalogatni puhán
s mutatnod a hátad, hogy nyomát viseled
és hogy mily becses néked ez emlék!
medália hátadon s az asszonyod
ott a piacon, délidőn róla dicsekszik.

*

Ha ezt követed, élhetsz valahogy;
bólinthatsz meleg ételek fölött
és az esti csöndben leköpheted magad!

*

Vagy föllázadsz, mindezt ha nem tudod
és híredet most itt nem hirdetheti
semmise akkor és legelső fürdőd is -
hiába volt! Mert mocskol e kor. De
híred jövő, fiatal korokon
vonul át égi fényeknél fényesebben!

Gondold el! hogyha lázadsz, jövődő
fiatal koroknak embere hirdet
s pattogó hittal számot ad életedről;
számot ad és fiának adja át
emlékedet, hogy példakép, erős fa
legyen, melyre rákúszhat a gyöngye növendék!